

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הטבלת כלי בתוך כלי

(כ"א א') (שנינו במשנה שמטבילין כלי בתוך כלי, והטבילה מועילה לטהר את שני הכלים, לתרומה אבל לא לקודש. ומברר) בקודש מאי טעמא לא?

אמר רבי אילא: מפני שכבידו של כלי (פנימי המונח בחיצון, מכביד עליו) חוצץ (בפני המים)¹, ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה).

(כ"א ב') רבא אמר: גזירה שלא יטביל מחטין וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד (והיא לאו טבילה היא, שאין המים הנכנסין לתוכו נחשבים חיבור למי המקוה, ולא טבלו המחטין אלא במיעוט מים שבכלי).

כדתנן (מקוואות ו,ז): עירוב מקוואות, (אם יש ברוחבו) כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה בשתי אצבעות חוזרות למקומן (הוי עירוב, ומטבילים אף כלים. אבל בפחות מזה, אינו חיבור).

(כ"ב א') מאי איכא בין דרבא לדרבי אילא?

איכא בינייהו סל וגרגותני (סל גדול מאוד שבו מסננים היין בעת הבציר²), שמילאן כלים והטבילן. למאן דאמר משום חציצה, איכא (גם בהם יש לחשוש שכובד הכלי הפנימי יגרום לחציצה). למאן דאמר משום גזירה שמא יטביל מחטין וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד, סל וגרגותני שאין בפיהן כשפופרת הנוד ליכא (ואף לקודש מותר להטביל כלי בתוכם).

ואזדא רבא לטעמיה, דאמר רבא: סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן, טהורין. ומקוה שחלקו בסל וגרגותני, הטובל שם לא עלתה לו טבילה; דהא ארעא כולה חלחולי מחלחלא, ובעינן דאיכא ארבעים סאה במקום אחד.

והני מילי (דאמרינן המטביל בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד טמאים), בכלי טהור (שלא היה צריך להטביל הכלי החיצון). אבל בכלי טמא, מיגו דסלקא טבילה לכוליה גופיה דמנא (ליטהר תוכו ע"י מים הנכנסים דרך פיו, דכטומאתו כן טהרתו), סלקא להו נמי (טבילה) לכלים דאית ביה.

והא דרבא ודרבי אילא, תנאי היא. **דתניא**: סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן, בין לקודש בין לתרומה טהורין. אבא שאול אומר: לתרומה, אבל לא לקודש.

שיטות הראשונים

אין מטבילים כלים בתוך כלים לקודש: לרבי אילא, הטעם הוא משום חציצה. ולרבא, גזירה שמא יהיה פי הכלי צר ולא

¹ כלומר, שאחורים של שולי הכלי הפנימי מתדבק על תוך שוליו של חיצון ואין המים באים ביניהם דרך הרווחה. אבל לתרומה, אף על פי שחציצה פוסלת בה, אבק חציצה כזו אינה פוסלת שהרי מכל מקום נכנסות הם על צד הדחק. **ומצאנו בנימוקי הגאונים, שאם היה כבד כליטרא חוצץ אף לתרומה**, וכן מצאתיה אחרי כן בתלמוד המערב. ולטעם זה, בין שחיצון טהור בין שחיצון טמא, לא עלתה טבילה להם לקודש, אלא לתרומה (ור' להלן). מאירי.

² ונותנין אותו תחת קילוח הגת, והיין מסתנן בו ויורד לבור. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

יהיה בו כשפופרת הנוד ונמצאו הכלים שבתוכו כאלו טבלו במים שבכלי לא במקוה, וכן כתב הרמב"ם.³
עירוב מקוואות, כשפופרת הנוד: כתב ראבי"ה, נראה לי, דאם יש נקבים הרבה דקים, מצטרפין לשפופרת הנוד.⁴ וכן פסק השו"ע.⁵

סל וגרנותני: לשיטת רבנו חננאל, סל וגרנותני פומייהו רויחן טובא, לא חיישינן דלמא אתי לאטבולי במי שפיו צר פחות מב' אצבעות שוחקות, דהא ליכא סל וגרנותני פחות פומייהו מב' אצבעות.⁶ לשיטת רי"ד, הסל והגרנותני רחבים בפיהם כמו שהן רחבים בשוליהן והילכך ליכא למיגזר בהן.⁷ ולשיטת ראבי"ה ור"ש, אפילו אם אין בסל כשפופרת הנוד, המים מעורבים שפיר דרך הנקבין שבתוכו, ובטלין מים שבתוכו אגב מי מקוה כיון דמלא נקבים ואין מחזיק מים כלל,⁸ וכן נראה מדברי הרמב"ם, וכן פסק הרמ"א.⁹

סל וגרנותני שמילאן כלים והטבילן, האם טהור גם לקודש: פלוגתא דת"ק ואבא שאול, ופלוגתא דרבא ורבי אילא. והלכה כרבא.¹⁰ והרמב"ם, אף שפסק כרבא,¹¹ כתב "אָבְל לְקֻדְשִׁים - אֵין מְטְבִילִין פְּלִים בְּתוֹךְ פְּלִים טְהוּרִין פְּלִל, וְאֶפְלוּ הֵי בְּסֵל אוּ בְּקֶפֶה." וצ"ב.¹²

החילוק בין סל וגרנותני, לשק וקופה: במקוואות תנו, שק או קופה שנתנם בים, מטבילין בהן כמות שהם, מפני שהמים מעורבין. וקשה, מאי שנא ממקוה שחילקו בסל וגרנותני? הרי"ד ביאר, ששק וקופה אינם חוצצים מן הקצה אל הקצה.¹³ אבל בסל וגרנותני מיירי שחילקו מן הקצה אל הקצה ופיהן חוץ למקוה, שנראה עכשיו כשני מקוואות.¹⁴ וראבי"ה כתב, דבסל וגרנותני אין באף אחד מהצדדים מקוה שלם. משום כך בעינן כשפופרת הנוד, ולא מהני נקבים. משא"כ כשאחד מן המקוואות שלם, והשני חסר, מהני נקבים. וכן פסק השו"ע.¹⁵

³ מקורות: רמב"ם (שאר אבות הטומאה יב,א).

⁴ דתנון במקוואות (וה), השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהן, אא"כ היו נקובות כשפופרת הנוד וכו', עד אם היה שק או קופה מטבילין בהן כמו שהן, מפני שהמים מעורבין בהן. וסל וקופה חד עניינא להן והוי חיבור. ראבי"ה. ור' פיסקה הבאה, מדוע אם כן, בסל וגרנותני בעינן כשפופרת הנוד.

⁵ יו"ד ראגב. מקורות: ראבי"ה (סל' תתקפח; הו"ד במרדכי וב"י). מרדכי (שבועות ס' תשמו).

⁶ כלומר, ליכא סל וגרנותני שאין בפיהן כשפופרת הנוד.

⁷ אבל שאר כלים שפיהן צר יותר משוליהן, אף על פי שיש בפיהן יותר משפופרת הנוד אנו גוזרים משום הנהו דליכא בפיהן כשפופרת הנוד. ולפי זה ביאור הגמרא, ליכא למגזר משום סל וגרנותני שאין בפיהן כשפופרת הנוד.

⁸ כלומר, סל וגרנותני שאין בפיהן כשפופרת הנוד אין לאסור. וראבי"ה כתב שמצא בספרים ישנים גרסא 'איכא בינייהו סל וגרנותני שמילאן כלים והטבילן, לרבי אילא איכא, לרבא ליכא'.

⁹ יו"ד ראגב. מקורות: ראבי"ה (תשובות וביאורי סוגיות, סימן תתקפח). ר"ש (מקוואות ו,ה). רי"ד (פסקיו, כ"ב א'). רמב"ם (הל' מקוואות ו,ח).

¹⁰ שהוא בתרא, ועוד, דתנא קמא דאבא שאול שהוא נחשב כרבים לגבי אבא שאול, סבירא ליה גם כן כוותיה. 'ליקוטי הלכות'.

¹¹ כנזכר לעיל, שכן נקט את טעמו של רבא (הל' מקוואות יב,א), וכן, פסק (הל' מקוואות ג,כו) שכשהכלי טמא, מועילה הטבילה אף לכלי הפנימי (ודין זה אינו שייך לרבי אילא, דלדידיה החסרון הוא משום חציצה, ומאי נפק"מ אם הכלי החיצון טמא, וכמו שכתב להדיא המאירי, הו"ד לעיל).

¹² ור' זבח תודה' (ד"ה וה"מ).

¹³ וכיון שהמקוה מחובר מכאן ומכאן, גם המים שבתוכו מחוברין חשבינן להו כמקוה, כיון שהמים מעורבין. רי"ד.

¹⁴ אף על פי שהמים שבתוכו הן מתערבין, חציצה היא, מידי דהוי אכותל קרקע שבין שתי הגומות.

¹⁵ יו"ד ראגב. מקורות: מקוואות (פ"ו מ"ה). ראבי"ה (סל' תתקפח; הו"ד במרדכי וב"י). מרדכי (שבועות ס' תשמו). רי"ד (פסקיו ותוספותיו, כ"ב א').

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הטבלת כלי בתוך כלי כשהחיצוני טמא: מבואר בגמרא, שמתוך שעלתה טבילה לכלי החיצוני, עלתה גם לכלי הפנימי, אף שאין בפי הכלי החיצוני כשפופרת הנאד.¹⁶ **ובתוספתא** מובא: קומקמום היא מלא כלים והשיקן למקוה, אף על פי שפיו צר כל שהוא כלים שבתוכו טהורין. היטוהו על צדו עד שהוא בפיו כשפופרת הנוד. וכן פסקו **הרמב"ם** ו**שו"ע**.¹⁷

מקוה שחילקו בסל וגרנותני טמאים: כתב **המאירי**, **שיש מפרשים** שלא נאמר הדין שמקוה שחלקו בסל וגרנותני, הטובל שם לא עלתה לו טבילה, אלא בסל טהור, שהדבר מוכיח שלא בא לשם אלא לחלוק את המקוה. אבל אם הסל טמא, הכניסוהו להטבילו, ומתוך שעלתה טבילה לעצמו, אינו פוסלו לאחרים.¹⁸ וכן פירש **רבינו חננאל**.¹⁹ ולדעת **רש"י** ושאר **מפרשים** אין הבדל אם הסל טמא או טהור.²⁰

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות מקוואות, סימן רא)

ט. כלי טמא שנתן בתוכו כלים אחרים והטביל הפלי, עלתה להם טבילה אף על פי שפי הפלי צר ביותר, שהרי המים נכנסים לו, ומתוך שעלתה טבילה לכלי הגדול עלתה לטבילה לכלים שבתוכו; ואם הטוהו על צדו והטביל, לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנאד; וכן אם היה הפלי טהור ונתן לתוכו כלים טמאין והטבילן, לא עלתה להם טבילה, עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנאד. **הגה:** ומתו לטביל כלים בסל או בשק, דכיון דאינו מחזיק מים, עדיף טפי מנקב כשפופרת הנוד (בית יוסף בשם משנה ופרש הר"ש פ"ו דמקוואות ורמב"ם פ"ו).

נב. הבא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה פשוט, להכשירו; או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשירם, צריך שיהא נקב שביניהם רחב כשפופרת הנאד... אם יש שם נקבים דקים הרבה, מצטרפין לכשפופרת הנאד, אם המקוה האחד שלם והשני חסר... אבל אם שניהם חסרים, אין הנקבים הדקים מצטרפין לכשפופרת הנאד (והוא הדין אם חלק מקוה בסל או שק, אם אין שעור מקוה בצד אחד, פסול).

¹⁶ לשיטת רש"י (כ"ב א', ד"ה הרי אלו טהורין), הדין נכון לתרומה בלבד. ולשיטת רבנו יהונתן מלוניל (בביאור המשנה, כ' ב'), הדין נכון גם לקודש.

¹⁷ יו"ד רא, ט. וביאר הר"ש, דאף על פי שפיו צר כל שהוא כיון דפיו למעלה והמים צפין על גביו הוי חיבור בכל שהוא אבל כשמטוהו על צדו אין מתחבר למעלה אלא מן הצד לכך בעי כשפופרת הנאד. מקורות: תוספתא (מקוואות ה, ג). רמב"ם (מקוואות ג, כו).

¹⁸ והם מפרשים מה שאמרו בסוגיא והני מלי בטהור, כלומר והני מלי שמקוה שחלקו בסל לא עלתה לו טבילה דוקא בשהסל החולק טהור ונעשה כמחיצה אבל טמא אינו חולק ועלתה לו טבילה. מאירי.

¹⁹ ר' בהרחבה 'זבח תודה' (ד"ה דאמר רבא).

²⁰ והם מפרשים מה שאמרו בסוגיא והני מלי בטהור, שמתייחס לדין כלי בתוך כלי. מקורות: מאירי (כ"ב א', ד"ה מקוה שלם).